

Ödemiş'in Kırsal Turizm Arz Kaynakları Açısından Değerlendirilmesi ve Öneriler

Nükhet Adalet Akpulat¹

¹ Ege Üniversitesi, Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, Dalyan Çeşme

Sorumlu yazar:
Email: nakpulat@yahoo.com

Geliş Tarihi: 8 Kasım 2015
Kabul Tarihi: 21 Aralık 2015

Özet

Özellikle şehir hayatının karmaşa, gürültü ve stresinden uzaklaşma amacı ile yapılan seyahatler günümüz turistik tüketicisinin en çok tercih ettiği seyahatler arasında yer almaktadır. Kırsal turizm de günümüzde bu amaçla en çok tercih edilen turizm çeşitlerinden bir tanesidir. Bu çalışmada İzmir'in Ödemiş ilçesi kırsal turizm arz olanakları açısından değerlendirilmekte ve elde edilen verilere göre öneriler sunulmaktadır. Araştırma yazılı literatür, kişisel görüşmeler ve yer-olay incelemesi yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda ilçede turizm arz kaynaklarının kırsal turizm gelişimine uygun olduğu, bu amaçla planlama çalışmalarının yapılması ve uygulanmasının ilçenin ekonomik ve sosyal gelişimi açısından yararlı olacağı ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: turizm, turistik ürün, Ödemiş, kırsal turizm.

Assesment of Ödemiş in Terms of Rural Tourism Presentation Possibilities and Suggestions

Abstract

Trips to get away from the chaos, noise and the stress of the city life are among today's most preferred choices for touristic consumers. In this regard, rural tourism is one of the most preferred selections presently for this purpose. This study includes an assessment of Ödemiş County of İzmir in terms of rural tourism presentation possibilities which outputs suggestions based on the data obtained. The research was carried out in the form of written literature, personal interviews as well as location - event analyzes. The research revealed that the resources of the county for tourism presentations was open for the development, therefore required planning, the implementation of which would ultimately be beneficial for the county regarding both the economical and the social development.

Key Words: tourism, tourist product, Ödemiş, rural tourism

GİRİŞ

Turizm, II.Dünya Savaşı'ndan sonra tüm dünyada ekonomik bir olgu olarak önemini hızla arttıran bir sektördür. Özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında, ülke ekonomilerinin karşılaştığı ulusal ve uluslararası ekonomik sorunların çözümünde ve darboğazların aşılmasında turizm, dinamik, ekonomik özellikleri ile adeta bir çıkış noktası olmuştur. (21) Dünyanın her bölgesinde turizm endüstrisi başarılı bir şekilde geliştirildiğinde, ilgili olduğu topluma ekonomik, toplumsal ve çevresel faydalar ve katkılar sağladığını göstermiştir (11). Bu faydalar turizm gelişimini hızlandırmıştır. Uluslararası turizm hareketlerine katılan kişi sayısı 1950 yılında 25 milyon kişi iken, 2014 yılında bu rakam 1 milyar 133 milyon kişiye ulaşmıştır. (31).

Turizmin gelişimi, herkesi memnun etmeyi amaçlayan, standart turistik ürünü geniş kitlelere sunarak tüketimin topluca yapılmasını temel alan kitle turizmi ile hız kazanmıştır (1). Ancak günümüzde kıyı turizmiyle özdeşleşmiş kitle turizminin karşısında alternatifleri giderek çoğalmaya başlamıştır. Avrupa'ya ait bazı istatistikler, denizle bütünleşmiş tatil tiplerinden daha aktif ve otantik tatillere yönelindiğini göstermektedir (19). Kırsal turizm olgusunun hızlı bir şekilde yaygınlaşmasında başta şehirlerde yaşayanların sosyo-e-

konomik durumunun yükselmesi, büyük şehirlerdeki hayat tıkanıklığı, hava kirliliği, gürültü ve stresten kaçma isteği gibi faktörler etkili olmuştur (10)

Ülkemizde kırsal turizmi geliştirme amaçlı projeler uygulanmaktadır. Kastamonu Azdavay Ekoturizm Geliştirme Projesi ve Yanık Ali Konağı Restorasyon Projesi, Gökçeada Organik Üretim (Agro Turizm) Projesi, Küre Dağları ve Zümrüt Köyü Projesi bunlara örnek olarak verilebilir. Çalışmada İzmir ili Ödemiş ilçesi kırsal turizm arz olanakları açısından incelenmiştir. Çalışmanın amacı, ilçenin kırsal turizm verilerini ortaya çıkarmak, ilçenin tanıtımını yapmak ve kırsal turizm konusunda yapılacak çalışmalara öncülük etmektir.

Kırsal Turizm Tanımı

Kırsal alanların sahip olduğu sosyo-kültürel, demografik, ekonomik, çevresel ve mekansal çeşitliliğin, çağın değişen koşulları ile birlikte yeni anlamlar kazanması, kesin bir kırsal alan tanımı yapılmasını güçleştirmektedir (2). Ülkemizde kırsal alanla ilgili yapılan istatistiklerde genel kabul gören ve TÜİK tarafından da dikkate alınan tanıma göre; nüfusu 20 binden fazla olan yerleşim birimleri kent, diğer yerleşim birimleri kırsal alan kabul edilmektedir (12).

Kırsal alanlar turizm faaliyetlerinin yaygın olarak yapılabilirdiği turistlerin gün geçtikçe daha çok tercih ettiği alanlardır. Kırsal turizm kavramında kırsalın içerdiği anlam, ülkemizde doğrudan “kırsal alanlar” olarak algılandığından, yayla turizmi, av turizmi, mağara turizmi, ekoturizm ve açık hava doğa sporları kırsal turizm ile aynı tutulmaktadır. Yanlış olmamakla birlikte, kırsal turizmde esas amaç bir köyde, bir çiftlikte, bir dağ evinde ve benzeri yerlerde konaklayarak, kırsal kültürle tanışarak ve kaynaşarak bir tatil geçirmek olduğundan, aralarında amaç ve etkinlikler bakımından bazı farkların olduğu da bir gerçektir (24). Dünyada da “Kırsal Turizm” kavramında algılanan konular çiftlik turizmi (farm tourism), köy turizm (village tourism), yayla turizmi (highland tourism), tarımsal turizm (agro-tourism), ekoturizm (ecotourism), av turizmi (hunting tourism), mağara turizmi (cave tourism) ve açık hava doğa sporları gibi farklı isimlerle anlatıldığı görülmektedir (16). Sözü edilen tüm turizm türlerinin uygulanma alanı kırsal alanlardır. Diğer taraftan her bir turizm türünün küçük nüansları içeriyor olmasının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir (8). Örneğin, kırsal alanda konaklama ve etkinlikler köy yerine çiftliklerde yapılıyorsa bu turizm türüne çiftlik turizmi, herhangi bir kırsal yerleşimde ekonomik etkinlik tarım ise ve turistik uygulamalarda ağırlıklı olarak tarıma dayalı programlar yer alıyorsa bu turizm türünün adı da tarım turizmi olmuştur (26). Dolayısıyla kırsal alanlarda meydana gelen yayla turizmi, av turizmi, mağara turizmi, eko turizm, köy turizmi, çiftlik turizmi gibi turizm türleri kırsal turizm ile aynı tutulmaktadır (24).

Avrupa Birliği tarafından yapılan bir tanıma göre (EC,1999:151); “Kırsal turizm; tarımsal ya da yerel değerlerle bir arada hoşça zaman geçirmeyi amaç edinen turistlere, beklentileri doğrultusunda küçük ölçekli işletmelerde konaklama, yeme-içme ve diğer hizmetlerin sunulduğu ve küçük yerleşimlerde gerçekleştirilen faaliyetler bütünüdür. Küçükaltan (8) kırsal turizmi; insanların devamlı ikamet ettikleri yerler dışındaki kırsal yörelere ziyaretleri, buralarda tarım üreticilerinin ürettikleri mal ve hizmetleri, yörenin doğal dokusuna uygun mekanlarda talep ederek ve yörede para arttırma arzularını minimize ederek geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkilerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Kırsal turizm insanların sürekli yaşadıkları yer dışında bir yere seyahat etmesi burada kırsal yöreye ait imkanlardan yararlanmasında sonucunda gerçekleşen bir turizm çeşididir.

işbirliği ve kalkınma taleplerinin güçlendirilmesine yol açmaktadır.

- Kırsal turizmin gelişmesiyle birlikte aile pansiyonculuğu uygulamaları, yöre halkına ek bir gelir sağlamaktadır.
- Kırsal alandaki turizm yatırımları ile birlikte, inşaat sektörüne bağlı yan sektörlerin gelirleri artmaktadır.
- Kırsal turizme katılanların daha önceden büyük kentlerde kazanılmış gelirlerini bu yörelerde harcamaları sonucunda, kent ile kırsal arasındaki gelişmişlik düzeyi arasındaki farklılık azalmaktadır.
- Kırsal turizmin gelişmesine bağlı olarak yörede fiziksel altyapı sorunu da ortadan kalkmaktadır. Böylece yörenin sahip olduğu turistik arz potansiyeli sebebiyle, kırsal alanlarda yaşayanların yaşam kalitesi yükselmektedir.

Doğan (4) turistlerin başka yerlere giderek buralarda yeni insanlarla, toplumlarla temasa geçtiğini ve değişik sosyal ilişkiler kurduğunu söylemektedir. Bu ilişkiler sonucunda turistlerin bir yandan gittikleri yerleri sosyal açıdan etkilediğini, diğer taraftan da bu yerlerden kendilerinde etkilediğini eklemektedir. Yazar ayrıca turizmin, ekonomik

olduğu kadar sosyal ve kültürel bir alışveriş olduğunu belirtmiştir. Kırsal turizmin sosyokültürel etkileri, negatif veya pozitif sonuçlar doğurabilir. Kültürel değerlerin ve el sanatlarının öneminin artması, ziyaretçi turistlerin kültürlerinin olumlu özelliklerinin yerel toplum tarafından benimsenmesi, yerel kültürün turistlere tanıtılması, kültür ve sanat eserlerini koruma bilincinin artması, kırsal kadının öneminin artması kırsal turizmin olumlu etkilerindedir (3).

- Kırsal turizm, birçok turizm türü içinde olumsuz etkileri en az olan turizm türüdür. Kırsal turizm, yılın dört mevsiminde yapılabilme özelliğinden dolayı, mevsimsel yoğunlaşmaya neden olmamakta ve turistik baskıyı ortadan kaldırmaktadır (24). Kırsal turizm son 10 yılda ekonomik kalkınmada, yerel kültür ve kaynakların korunmasında önemli bir araç olarak görülmüştür (13).

- Ancak kırsal turizmin olumsuz etkileride olabilmektedir. Morgül, kırsal turizmin olumsuz etkilerini aşağıdaki gibi belirlemiştir (17):

- Kırsal turizmin plansız gelişimi söz konusu olabilmekte ve bu durum verimli tarımsal alanların azalmasına yol açmaktadır.

- Arazi ve diğer gayri menkul fiyatlarında spekülasyon artışları olmaktadır.

- Kırsal alanların aşırı ve yoğun kullanımı, tarımsal alanları, doğal ve kültürel sit alanlarının tahribine yol açarak, ekolojik dengeyi bozabilmektedir.

- Kırsal turizmden sağlanan gelir, yerli halk tarafından tarım dışı sektörler aktarılabilir. Bu durumda, kırsal turizm yöreyi kalkındırma amacından uzaklaşmış olur.

- Kırsal alanların aşırı kalabalık olması, çekiciliklerinin azalmasına ve otantikliğini kaybetmesine neden olmaktadır.

- Tarımsal ürün deseni değişerek, verimlilik azalmaktadır.

- Kırsal yörelerde turizmin gelişmesi, sosyal ve kültürel planda yerli halkın yörelere özgü gelenek ve göreneklerinin kaybolmasına kadar varan bir kültürel kirlenmeye neden olabilmektedir.

- Ülke kaynaklarının, ters yönlü bir ekonomik etki doğurabilecektir (arazi fiyatları yükselecek; kıt kaynaklar, kısa dönemli turistik çıkarlar için

- harcanabilecek; dışa bağımlılık artacak; suni fiyat artışları yaşanacak vb.).

- Aşırı ziyaretçi akımı, doğal çevre yapısını tahrip ederek, ekosistemi bozmakta ve çöp ve gürültü fazlalığı yaratmaktadır.

- Geleneksel değerlerin yok olmasına; suçun, şiddetin, hırsın artmasına sebep olabilmektedir.

- Kültürün ticari bir turist hareketine dönüşmesi, doğal konukseverliğin kötüye kullanılmasına sebep olabilmekte ve yerel kimliği tahrip edebilmektedir.

- Kırsal alana yönelik talebe bağlı olarak mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki artış, yerel enflasyona yol açmaktadır ve bunun sonucunda yöre halkının alım gücünü olumsuz yönde etkilemektedir.

Turizmin sosyo kültürel açıdan olumsuz etkileri de olmaktadır. Bunlar dil farklılıklarından kaynaklanan sorunlar, turistlerin kültürlerinin olumsuz özelliklerinin yerel toplum tarafından benimsenmesi ve turist yerel toplum arasında anlaşmazlıkların çıkmasıdır (3). Kırsal turizmin olumlu etkilerinden yararlanmak bölgesel ve bölgesel alanda yararlar sağlamak için olumsuz etkilerinin önüne geçmeye yönelik önlemler alınması gerekmektedir.

Kırsal Turizm İçin Gerekli Arz İmkanları

Her turizm çeşidi gibi kırsal turizmde bir yörede gerçekleştirilebilmesi için yörenin belli arz imkanlarına sahip olması gereklidir. Kırsal yöre öncelikle kırsal turizm imkanları açısından analiz edilmeli ve arz kaynakları ortaya çıkarılmalıdır. Kırsal turizm düzenlenecek bir yörede bulunması gereken arz olanakları hakkında yazarlar benzer görüşlere sahiptirler.

Morgül(17), Türk kültürünün yansıtıldığı yöresel el sanatlarının, Anadolu folklorünün, geleneksel köy düğünlerinin, geleneksel sporların (cirit, deve, boğa güreşleri), flora ve faunasının, yaylalar ve ormanlar ve mağaralar gibi kırsal alanlara has özelliklerinin, Türkiye'deki kırsal alanların mozaikliğini oluşturduğunu ifade etmektedir. Etikan ve Çukur(6), Turistik faaliyette bulunan insanların birincil beklentisinin yeni yerler görme, yeni kültürler tanıma olmasına rağmen; yeni ve farklı tatları keşfetmenin bir beklenti olduğunu söylemektedirler. Yazarlar kırsal turizm amacıyla yola çıkan turistlerin, yöresel bazlı tarımsal üretim; tarihi ve doğal değerlerin yanı sıra yöresel kültürü de tanımak istediğini belirtmektedirler. Soykan'da (22) kırsalların kirlenmemiş, bozulmamış olmasının sağlık açısından uygun koşullar sunmasının, doğal ve yöresel gıdalara erişimin kolay olmasının ve kırsal alanların doğayla iç içe gerçekleştirilecek faaliyetlere uygun bir zemin hazırlamasının önemli çekicilik unsurları oluşturduğundan bahsetmektedir. Soykan (22) herhangi bir coğrafi ortamda kırsal turizmin geliştirilebilmesi için aşağıdaki özelliklerden en az bir kaçının bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Soykan'a göre kırsal turizm arz imkanları (22):

- Su kaynakları: içme ve kullanma suyu olarak yeterli ve kaliteli olmalı, su sporlarından en az birinin uygulanabilmesine olanak vermeli Ulaşımı kolay ulaşım imkanları çeşitli olmalı Yakın çevre gezileri için olanaklar ve alternatifler yer almalı.
- Kolay ve doğrudan rezervasyon yapılabilmesi. Konaklama kapasitesi yeterli, kaliteli ve standart olmalı, konaklamayla birlikte yan hizmetler de verilmeli. Kırsal yapılar, kırsal etkinlikler otantik olmalı ve geleneksellik ön planda hissedilmeli. Doğal güzellikler, ilginç oluşumlar bulunmalı ve korunmuş (doğal parklar, milli parklar vb) olmalı. Tarihsel ve kültürel değerler bulunmalı ve korunmuş olmalı,
- Spor etkinlikleri (koşu, yürüyüş, tenis, golf, yüzme, binicilik, kayak, futbol, voleybol...) için uygun ortamlar olmalı,
- Belirli bir kırsal-geleneksel üretim biçimi (dokumacılık, mandıracılık, ağaç işleri, şarap yapımı, seramik eşya yapımı) turiste sunulabilmeli,
- Altyapı hizmetleri tam olmalı,
- Hizmetler, merkezi veya yerel, örgütsel bir yapıda verilmeli, sağlık, güvenlik gibi konularda garanti sağlanmalı,
- Hizmetler, belirli bir standartta olmalı, ücretler abartı olmamalı,
- Turisti oyalayacak zengin animasyonlar yaratılmalı,
- Kırsal halk turizmi kabullenmiş, bu işi gönüllü yapan, turisti seven ve bu turizm türü için eğitimden geçmiş olmalı,
- Tanıtım yapılmalı, yetkili kişiler tarafından doğru kitlelere ve zamanında yapılmalıdır.

Kırsal turizmin bir yerleşme biriminde gelişebilmesi için coğrafi konumun ve kuruluş yerinin uygunluğu, doğal güzelliklerin, tarihsel ve kültürel çekiciliklerin varlığı ve korunmuş olması, alt yapı yeterliği, konaklama olanakları, kırsal-geleneksel üretim biçimlerinden en az birinin varlığı ve turiste sunulabilmesi, yerel halkın turizm için gönüllü olma-

sı, önde gelen koşullardır. Kırsal turizmde muhakkak halkın eğitimiyle başlanmalı, yerel örgütler kurulmalı ve çok yönlü tanıtıma gidilmelidir.

Şekil 1: Kırsal Turizm Toplumunun Belirleyicileri
Kaynak: (27)

Dünya Turizm Örgütü, kırsal turizm toplumunu; ormanlar, dağlar, nehirler göller, doğal çekiciliklerin yer aldığı kırsal alan; yöresel el sanatları ve yiyecekler, yöresel etkinlikler, tarım turizmi, geleneksel müziğin yer aldığı kırsal yaşam; geleneksel değerler, yerel değerler, tarihi değerlerin yer aldığı kırsal miras; yürüyüş, su sporları, balık tutma, ata binme, bisiklete binme gibi etkinliklerin yer aldığı kırsal etkinlikler olarak belirlemiştir (WTO, 2004). Kırsal turizmin gelişmesi için gerekli arz olanakları farklı yazarlar tarafından farklı şekillerde ifade edilmişse de neticede ortak noktalarda buluşmaktadır. Bir yörede kırsal turizm yapılabilmesi için; turizmin gelişebilmesi için gerekli uygun iklim, ulaşım, alt ve üstyapı, sağlık gibi imkanların bulunmasının yanında; kırsal özellik taşıyan el sanatları, yiyecek içecek, tarihi değerler, spor etkinlikleri, doğal güzellikler, tarım faaliyetleri de bulunmalıdır.

Ödemiş'in Kırsal Turizm Arz İmkanları

Ödemiş ilçesinin coğrafi konum, sosyo ekonomik durum, nüfus, ulaşım açılarından genel değerlendirilmesi yapıldıktan sonra kırsal turizm arz kaynakları incelenecektir.

Genel Değerlendirme

Coğrafi Konum: Ödemiş İlçesi İzmir İl sınırları içerisinde, deniz seviyesinden 123 metre yükseklikte ve Küçük Menderes ovasında yer almaktadır. Komşuları doğuda Kiraz, Beydağ, batıda Turgutlu, Bayındır, güneybatıda Tire, kuzeyde Manisa ili Salihli ilçesi ve güneyde Aydın'dır. Kuzeyinde Bozdağlar (2.157km), güneyde Aydın Dağları yer almaktadır. İlçenin yer aldığı ova kendi adı ile anılmaktadır (39).

Sosyo-ekonomik durum: DPT 2004 raporuna göre, Ödemiş Türkiye'de 872 ilçe arasında gelişmişlik açısından 199. sıradadır. İzmir'de merkez dışındaki ilçeler arasında ise en az gelişmiş 5. ilçedir. (Kiraz, Beydağ, Kınık, Bayındır'dan önce gelmektedir). İşgücünün sektörel dağılımı incelendiğinde, çalışan nüfusun %70'inin ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık sektörüne istihdam edildiği görülmektedir. 2000 yılı verilerinden yola çıkarak 2023 yılında aynı alanda çalışan oranının toplam istihdama oranı %53 olarak öngörülmektedir. (9).

İlçede tarım sektöründeki yoğunlaşmanın sanayi ve hizmetler sektörlerindeki yoğunlaşmanın önüne geçtiği; patates, incir, çeşitli sebze-meyve ve çeşitli endüstri ürünleri gibi tarımsal ürünlerin üretildiği görülmektedir. İlçede küçük ve büyükbaş hayvancılık yapılmakta, hayvansal gıda üretiminde ise ilk sırayı süt almaktadır. Ödemiş Belediyesi 2010-2014 Stratejik planına göre ilçede günlük süt üretimi 1000 tona yaklaşmakta ve 28 mandıra faaliyet göstermektedir. Ödemiş peyniri marka potansiyeli taşıyan bir üründür. Sarı lop incir "Ege İnciri" ve "Ödemiş Patatesi" tescillenmiş coğrafi işaretlerdendir (33).

Ulaşım: Ödemiş'e karayolu ile yedi¹ ayrı yönden ulaşım imkanı vardır. Aynı zamanda Ödemiş'e demiryolu ulaşımı da bulunmaktadır. İzmir Basmane ve Gaziemir istasyonlarından her gün belirli saatlerde tren seferleri mevcuttur (39). Ödemiş- İzmir arası yedi tren seferi bulunmaktadır (42).

İklim: Ödemiş şehrinde sıcak ve ılıman iklim görülmektedir. Kış aylarında yaz aylarından çok daha fazla yağış düşmektedir. Ödemiş ilinin yıllık ortalama sıcaklığı 16.2'dir. Yıllık ortalama yağış miktarı: 628 mm'dir (43).

Sağlık-Altyapı- Enerji: Ödemiş'te 250 yataklı, 6 ameliyat masalı devlet hastanesi ve 15 tane anasaylığı merkezi bulunmaktadır (32). Beydağ Barajı ve Bademli Göleti sulama amaçlı olarak kullanılmaktadır. İlçe merkezinde ve Ödemiş'e bağlı 79 köyün tamamında içme suyu bulunmasına rağmen içme suyu yeterli değildir. İlçenin 61 köyünde içme suyu şebekesi mevcut olup diğer köylerde içme suyunun mahalle çeşmelerinden veya kuyulardan sağlanmaktadır. Ödemiş'de ilçeye bağlı bütün köylerde telefon konuşması yapılmaktadır (20)

Turistik Konaklama Tesisleri:

Kültür ve Turizm Bakanlığının 2015 yılı verilerine göre, İlçede turizm işletme Belgeli 2 adet tesiste 81 oda 162 yatak bulunmaktadır (36). Ayrıca belediye belgeli tesislerin bir kısmının turistik hizmete imkan verebilecek şekilde nitelikli olduğu görülmektedir. İlçede belediye belgeli 475 yatak kapasiteli 245 odalı 9 otel, 250 yeme içme tesisi vardır. Bozdağda belediye belgeli 80 yatak kapasiteli bir otel, 94 yatak kapasiteli 5 pansiyon ve iki lokanta bulunmaktadır.

'Torbalı-Bayındır- Ödemiş; İzmir-Torbalı-Tire-Ödemiş; Selçuk- Belevi-Tire-Ödemiş; Aydın-Köşk-Hamamköy-Ödemiş; Salihli-Bozdağ-Ödemiş; Nazilli- Beydağ- Ödemiş Alaşehir-Sarıgöl- Kiraz- Ödemiş.

Nüfus: 2014 verilerine göre erkek nüfusu 63.707 kişi (%49), kadın nüfusu 65.700 (%51), toplam nüfusu 129.407'dir. (38) Ödemiş, Karaburun'un ardından hanehalkı büyüklüğünün düşük olduğu ilçeler arasında yer almaktadır (Bergama, Dikili, Bayındır, Tire ve Beydağ ile beraber). Nüfus istatistiklerinden ayrıca Ödemiş'in ortalama hanehalkı büyüklüğünün düşük, medyan yaşının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumu yüksek tarımsal sosyo-ekonomik altyapı sonucu bu ilçelerdeki genç nüfusun, iş bulmak amacıyla merkeze ve diğer illere göç etmesi ile açıklamamız mümkündür (41).

Bozdağ kayak merkezinde 60 yatak kapasteli bir otel bulunmaktadır (37).

Ödemiş'te Yer Alan Turizm Verileri

Ödemiş ilinde çok sayıda turizm verisi bulunmaktadır. Bu verileri turizm çeşitlerine göre sınıflandırarak incelememiz

Tablo 1: Ödemiş'te Yer Alan Turizm Verileri

Turizm Çeşidi	
Yayla Turizmi	Gölcük, Bozdağ, Subatan, Horzum, Elmabağı, Kemer, Hamamköy, Çamyayla, Başova, Ayvacık, Gündalan, Küçük ve Büyük Çavdar.
Yamaç Paraşütü	İzmir'den Salihli'ye giderken Ödemiş'e 20 km mesafe uzaklıkta Gölcük Beldesi ile Bozdağ arasındaki A tepesi
Kültür Turizmi	Höyükler: Plavtepe (Emirli Köyü), Mezartepe (Ertuğrul Köyü), Tepetarla (Ödemiş), Karakova (Karakova Köyü), Köşkkuyusu (Yusufdere Köyü), Maltepe (Kayaköy) Çukurçeşme Tepesi (Seyrekli Köyü).
	Tümülüsler: Kerimbey Tepesi (Yolüstü Köyü), Kumtepe (Emirli-Ovakent Köyü), Yılancık Dağı, Odaşetepesi, Kültepe (Kurucuova Köyü), Osmantepe (Ertuğrul Köyü), Hüroğlu Tepesi (Yusufdere Köyü), Boğalılar Tepesi (Ortaköy), Maşattepe (Kaymakçı Köyü), Veli Tepesi (Gerçekli Köyü), Tümsek Harman Yeri (Konaklı Köyü).
	Tarihi Sitler: Hypaipa (Günlüce Köyü), Dios Hieron (Birgi Köyü), Dığda (Ovakent Köyü), Potamia (Bademli Köyü), Ayasurat (Türkönü Köyü), Torrhebia (Gölcük Köyü), Mesotmos (Bozdağ Köyü), Bazdegümi (Yolüstü Köyü), Medeksis (Ortaköy Köyü), Adagüme (Konaklı Köyü), Bükürgüme (Bademli Köyü).
	Kaya Mezarları: Ertuğrul Köyü, Türkönü Köyü, Keçililer Köyü, Hamamköy Köyü, Konaklı Köyü, Üzümlü Köyü, Ortaköy Köyü, Çayl Köyü 1, Kaymakçı Köyü beldelelerinde bulunmaktadır
	Kaleler: Helenistik dönemden kalma Kızılcaavlu Köyü, Kayaköy. Bizans zamanından kalma Yılanlı Köyü, Balabanlı Köyü, Bademli Köyü, Birgi Köyü, Günlüce Köyü.
	Tarihi Anıtlar: İlkurşun Anıtı, Gökçen Efe Anıt Mezarı, Mendegüme Anıtmezarı.
	Camiler Türbeler: Ulu Cami ve Aydınoğulları Türbesi (Birgi), İmam-ı Birgivi Türbesi (Birgi),
	Müzeler: Ödemiş Yıldız Kent arşivi Müzesi (6219 taşınır kültür varlığı) İ. Hakkı Ayvaz Kent Müzesi&Bedia Akartürk sanat Müzesi
İnanç Turizmi	Ulu Cami ve Aydınoğulları Türbesi (Birgi), İmam-ı Birgivi Türbesi (Birgi),
Kış Turizmi	Bozdağ Kayak Merkezi, kayak ve snowboard
Kuş Gözetleme Turizmi	Başova Köyü
Botanik Turizmi	Bozdağ, Çamyayla Köyü, Horzum Köyü, Subatan Yaylası, Başova Köyü, Ayvacık yaylaları
Kamp Karavan Turizmi	Gölcük

Kaynak: (33, 20, 28)

Ödemiş'in Kırsal Turizm Arz

Ödemiş'te yer alan turizm arz kaynakları; Tablo 1 'de de görüldüğü gibi çok sayıdadır. Bu bölümde Ödemiş'in kırsal turizmde öncelikli olarak kullanılabilir arz kaynakları incelenecektir.

Bozdağ Yaylası ve Bozdağ Kış Sporları Tesisleri:

Bozdağ 1150 metrede kurulmuş 170 km²'lik bir alana yayılmış bir yayla kasabasıdır. Çam ve meşe ormanlarının içerisinde, çok sayıda endemik bitkiye ev sahipliği yapan doğal güzellikleri ön planda olan bir yerleşim yeridir. Bozdağ'da Şubat ayında dağcılık şenlikleri yapılmaktadır. Ayrıca iklim ve coğrafi şartların uygunluğu Bozdağ'ı Türkiye'nin en önemli yamaç paraşütü merkezlerinden biri haline getirmektedir. Kasabanın diğer önemli özelliği, yaz aylarında ilçenin serin ikliminden dolayı piknik alanlarına (Çınarlık Parkı, Mermer Oluk, Şelale Parkı, Kırk Çeşme) günü birlik ziyaretçi gelişinin yoğun olmasıdır (30). Bozdağ Yaylasında kış sporu tesisleri 1998 yılında hizmete açılmıştır. Tesiste 20 odalı bir otel, 22 bungalow, günübirlik dinlenme tesisi, telesiyaj, 2 teleski, zirve kafeterya ve amatör kayak pistinden oluşmaktadır. Bozdağ'a iki farklı yoldan ulaşmak mümkündür. Ödemiş ve Bozdağ Kayak Merkezi arası 26 km'dir (20).

Birgi (Ulu Cami-Çakırağa Konağı-İmam Birgivi-Birgi Evleri):

Birgi tarih içerisinde; Frigler, Persler, Bergama Krallığı, Bizanslılar, Romalılar, Aydınöğulları ve Osmanlılar gibi medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Ödemiş'e 10 km uzaklıkta yer almaktadır. Anadolu Beylikler döneminde 13. ve 14. Yüzyılda Aydınöğulları Beyliği'nin başkenti olduğu bilinmektedir. Ulu Cami, Aydınöğulları Mehmet Bey tarafından 1312 yılında yaptırılmıştır. Dönemin ilk camilerinden olması; güney duvarındaki aslan yontusu yer alması ve minaresinin sağ arka köşesinde değil, sol ön köşesinde yer alması Ulu Caminin önemini arttırmaktadır.

Birgi'de yer alan Çakırağa Konağı, zengin bir işadami olan Şerif Ali Ağa tarafından yaptırılmış, ikiyüz elli yıllık bir konaktır. Duvar ve tavan süslemeleri oldukça ön plandadır. Ayrıca Şerif Ali Ağa'nın iki hanımına ait odasında İstanbul ve İzmir kent tasvirleri yer almaktadır. İmam Birgivi Mehmet Efendi (Muhammed Bin Ali Zeynuddin) 1521 yılında Balıkesir'de dünyaya gelmiştir. Kanuni Sultan Süleyman zamanında önemli görevlerde çalışmış, İslam alimlerinin en önemlilerinden biridir. Son olarak Birgi'de yapılan medresede müderrislik yapmak üzere 1563 yılında Birgi'de yaşamaya başlamıştır. Pek çok öğrenci yetiştiren ve 1573 yılında veba salgınından vefat eden İmam Birgivi'nin kabri, Birgi'nin kuzeydoğusundaki kabristandadır.

Birginin yöresel mimari açısından da oldukça zengin olduğu görülmektedir. Birgi evleri, yöreye özgü tekniklerle inşa edilmiş ve oldukça farklı özellikler taşıyan evlerdir. (moloz taş ve tuğla ile oluşturulan almasıık duvar örgüsü ve kerpiç sıva üzeri kireç sıva vb.) Tüm bu özelliklerinden dolayı, Birgi 1996 yılında kentsel sit alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Ayrıca Unesco Dünya Mirası aday kenti listesinde de yer almaktadır. Yaklaşık on senedir Birgi'de restorasyon çalışmaları Çekül Vakfı, Mimar Sinan Üniversitesi ve İzmir Valiliği İşbirliğiyle devam etmektedir.

Gölcük:

Gölcük Yaylası (1050m), Bozdağ'ın üzerinde yer almaktadır. Yaylada tektonik hareketler sonucu oluşmuş çukura yağmur ve kar sularının dolması ile meydana gelen bir göl bulunmaktadır. Göl yaklaşık 850 hektar alanı kapsar ve 5 m derinliğindedir. Gölün çevresinde otel, pansiyon, yiyecek içecek tesisleri, dağ evleri mevcuttur. Gölcük'te saz ve

yayın balığı bulunmakta ve Gölde balık avlanabilmektedir. Gölcük yaylası Ödemiş'e 20 km uzaklıkta yer almaktadır.

Halk Pazarı:

Cumartesi günü Ödemiş merkezinde kurulan pazarda çoğunluğunu Ödemiş'li üreticilerin ürettiği sebze, meyve et ve süt ürünleri satılmaktadır. Pazar yaklaşık 115 yıldır aynı yerde ve günde kurulmaktadır. 11 cadde, 14 sokak ve iki meydana oluşan 21 bin metrekarelik alanda 700 üretici ve 1200 esnaf ürünlerini sunmaktadır. Ürünlerin taze ve ucuz olması pazarın cazibesini arttırmaktadır. Bu nedenle Cumartesi günü Ödemiş pazarına İzmir ve çevre illerden turlar yapılmaktadır.

Kadınlar Pazarı:

Ödemiş'in geleneksel Cumartesi pazarı ile birlikte Üç Eylül Parkı İçinde Kadın El Sanatları Pazarı kurulmaktadır. Pazarda dantel, iğne oyası, mekik oyası ve kanaviçe gibi el işleri, çözüme, germe, ibrişim olarak bilinen el dokuması bezler, iç gömlekleri satılmaktadır.

İlk Kurşun Köyü ve İlk Kurşun Anıtı:

İlkkurşun köyü, 1864 Büyük Kafkas göçü ile kurulmuş bir Çerkes Köyüdür. Şuanda yaklaşık 100 hane ve 200-250 kişi yaşamaktadır. Yunan ordusuna karşı ilk kurşunun atıldığı yer olarak tarihe geçmiştir. Köylüler, Yunan Birliklerini Ödemiş'e sokmamak için köyün yamaçlarına bir cephe kurmuşlardır. Ancak 1 Haziran 1919 sabahı 5-6 saat süren bir çatışma sonucu köy işgal edilmiştir. Kurtuluş savaşının ilk direnişlerinden sayılan bu mücadele sonunda, köyün Hacı İlyas olan ismi, İlkkurşun olarak değiştirilmiştir. Köyün girişindeki çamlık alanda İlkkurşun anıtı yer almaktadır.

Yöresel Özellikli Yemekler (Ödemiş Köfte, Töngül Pide):

Ödemiş ilçesi yöresel özellikli yiyecekleri ile de tanınmaktadır. Ödemiş Köfte özel karışımı ve terayağı ile sunulmaktadır. Ayrıca ilk yapan kişinin adı ile anılan Töngül Pide, Ödemiş tulumu, maydanoz, az miktarda kıyma ile odun fırınında pişirilmektedir. Fırından çıktığında üzerine zeytinyağı sürülür ve bir kere daha ödemiş tulumu rendelenir. Açık ve kapalı çeşitleri yapılmaktadır. Töngül pide 125 yıllık tescilli bir markadır (İsmail Töngül)

Yöresel El sanatları

Ödemiş'te ipek böceği yetiştiriciliğinin 1300 yıllarına dayandığına dair tarihi kanıtlar bulunmaktadır. Tarihçi İbni Batuta, 1333 yılında Aydınöğulları Memet Bey'in kendisine ipek ve bürümcük gibi kumaşlardan dikilmiş elbiseler hediye ettiğinden bahsetmektedir. Ayrıca Evliya Çelebi seyahatnamesi'nde 1671 yılında Birgi'de ipek ipliği yapıldığını anlatmaktadır. 1990 lı yılların sonunda yapılan araştırmalarda idare kumaşı, peştamal, çiğ çarşafı, pembezar, mendil ve Ödemiş Keteni olarak adlandırılan kumaşlarda önem taşımaktadır (34). 2013 yılında Sabancı Vakfı ve Ödemiş Yöresi Kadın, Çevre, Kültür ve İşletme Kooperatifi "İpekle Geleceğini Doku" projesini hayata geçirmiştir. Projenin amacı: tarihi bir ipek merkezi olan Ödemiş'te geleneksel ipek böcekçiliğini yaşatmak ve bölgede iş gücüne katılımı sınırlı olan kadınları iş sahibi yapmaktır (40). Ayrıca ilçede kanaviçe, iğne oyası, dantel gibi el işleride yaygın olarak yapılmakta ve kadınlar pazarında satılmaktadır.

1 Kemalpaşa-Turgutlu-Sart-Bozdağ yolu (110 km), İzmir-Torbalı-Bayındır-Ödemiş-Gölcük-Bozdağ (130 km)'dir.

Tablo 2: Ödemiş'te Düzenlenen Etkinlikler

Etkinlikler	Düzenleyen Kuruluş	Tarih	Düzenleme Süresi (yıl)
Kadın Emegi Panayırı	Ödemiş Belediyesi	8 Mart	3
Sanat Sokağı		Ramazan ayı	2
İlkbahar Kültür ve Sanat Etkinliği		10-16 Mayıs	4
Engelliler Haftası Etkinlikleri		28-29 Mayıs	-
Resim Şenliği		1 Mayıs	3
Deve Güreşleri Şenliği		-	18
Atletizm Şenliği		29-30 Nisan	4
KIBATAEK Uluslararası Edebiyat, Şiir, Resim Şenliği		4-5-6 Eylül	4
Ödemiş'te Sanatın Baharı	Ödemiş Belediyesi - Balkan Kadınları Kültür ve Dayanışma Derneği	20-30 Nisan	2
Süs Bitkileri ve Fidancılık Sergisi	Ödemiş Belediyesi - Ödemiş Süs Bitkileri Üreticileri Birliği	Kasım	9

Kaynak: 35, 25.

Tablo 3: Ödemiş'te Düzenlenen Festival ve Sportif Faaliyetler

Festivaller	Zaman	Yer
Bademli Beldesi Kiraz ve Fidancılık Festivali.	Haziran İlk Haftası	Bademli
Kaymakçı Beldesi Erik ve Bamyas Festivali.	Temmuz Ayı	Kaymakçı
Bıçakçı Köyü Barbunya Festivali	Ağustos-Son Haftası	Bıçakçı
Hamamköy Köyü Kestane Festivali.	Aralık-İlk Haftası	Hamamköy Köyü
Birgi İrmağzı Mevkii incir Festivali	Ağustos - Eylül Ayı	Birgi
Sportif Faaliyetler	Zaman	Yer
Ödemiş At Yarışları	9-12 ay	Ödemiş
Konaklı Belde Deve Güreşleri	Mart	Konaklı
Kaymakçı Belde Boğa Güreşleri	Mayıs	Kaymakçı
Çaylı Belde Rahvan At Yarışları	Ekim -Kasım	Çaylı
Ovakent Deve Güreşleri	Aralık	Ovakent

Kaynak: 35, 25

Ödemiş'te düzenlenen Etkinlik, Festival ve Şenlikler

Ödemiş'te düzenlenen etkinlikler Tablo 2'de, festivaller ve şenlikler ve Tablo 3'te gösterilmektedir. İlçede önemli sayıda

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm gelişmekte olan ülke ve yörelerde ekonomik kalkınma ve istihdam sağlanması açısından yarar sağlayan sektörlerin başında gelmektedir. Bu durum turizmin tüm dünya üzerinde bu kadar yayılmasında önemli bir etkidir. Turizmin geliştiği dönemde turistik tüketicilerin ağırlıklı tercihi güneş, deniz ve kum üçlüsünden yana iken son yıllarda farklı turizm çeşitlerini tercih etmektedirler. Özellikle şehir ve iş hayatının karmaşa, gürültü ve stresinden uzaklaşarak kırsal alanlarda tatillerini geçirmeyi tercih etmektedirler. Ülkeler bu tercih değişikliğini fark ederek turistik tüketicinin beklentilerine cevap vermek üzere uygun özellikteki kırsal alanlarda kırsal turizm uygulamaya başlamışlardır.

Ülkemizde turizm, çoğunlukla yoğun sezon dediğimiz yaz aylarında güneş, deniz ve kum üçlüsüne dayanarak yapılmaktadır. Bu durum turizm işletmelerin sezon dışında kapanması, mevsimlik işsizlik başta olmak üzere sorunlara neden olmaktadır. Ülkemizde turizm hareketliliğinin tüm yıla

yayılması bu sorunların çözülmesini sağlayacaktır. Yılın her mevsimi yapılabilecek turizm çeşitlerinden bir tanesi kırsal turizmdir. Dünya üzerinde kırsal turizme yönelik belirgin bir talep de olması avantajdır. Ayrıca ülkemizin pek çok yöresinde turizme sunulabilecek kırsal alan bulunmaktadır. Çalışmada İzmir İli'nin Ödemiş ilçesinin genel değerlendirilmesi yapıldıktan sonra kırsal turizm arz olanakları ortaya konmaktadır. Genel değerlendirmede, ilçeye hem kara yolu hem demir yolu bulunması nedeni ile ulaşım olanakları açısından turizm gelişimine elverişli durumda olduğu anlaşılmaktadır. İlçenin sağlık, elektrik, su olanakları açısından da turizm gelişimi için yeterli olanaklara sahip olduğunu söylememiz mümkündür. İlçenin ekonomisi tarıma dayanmakta, halk meyve, sebze üretimi ve hayvan ürünleri (özellikle süt) üretiminden geçimini sağlamaktadır. Ödemiş İzmir'in 30 ilçesi içerisinde az gelişmişlikte 5. sıradadır ve göç vermektedir.

İlçenin turizm arz olanaklarını incelediğimizde; turizme uygun yaylalar, tarihi pek çok eser, kayak tesisi, yamaç paraşütüne uygun alanlar, kamp alanları, kuş gözlemciliğine uygun şartlar, özellikli bitki çeşitleri gibi arz verileri bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, Birgi farklı mimari yapısı, tarihi eser ve tarih içindeki önemi ile ilçede önemli bir çekim kaynağıdır. Ödemiş pazarı, kadınlar pazarı, yöresel özellikli

yiyecekleri, kırsal hayat dokusunun korunmuş olması, köy evleri ile önemli çekim kaynaklarıdır.

Kırsal turizm açısından yeterli arz verilerine sahip olan ilçede kırsal turizm geliştirilmesi ve ilçenin ekonomik gelişiminin sağlanması, az gelişmişliğinin önüne geçilmesi mümkündür. Bunun için öncelikle başarılı bir plan yapılması gerekmektedir. İlk olarak bu konuda çalışacak bir komite oluşturulmalıdır, Komitenin İzmir'in ve Ödemiş'in özel sektör ve kamu sektörü temsilcilerinden oluşması gerekmektedir. Özel ve kamu kesimin yapılacak çalışmalarla ilgili bir fikir birliğine varması çalışmanın başarısı açısından önem taşımaktadır. Planın amacı, yapılacak çalışmalar, kimlerin yapacağı, iş zamanlaması uzun görüşmeler sonucunda belirlenmelidir. Ayrıca yapılacak çalışmaların etkilerinin ne olacağı önceden ortaya konmalıdır. Yerli halka eğitim verilerek hazırlanmaları gereklidir. Kırsal turizmin ne olduğu, yapılacaklar, yararları, gibi tüm konular açıklığa kavuşturulmalı, halkın tam olarak desteği sağlanmalıdır. Bunlardan sonra çalışacak olan kişilere mesleki eğitim verilmesi gereklidir.

İlçede kırsal turizm için önemli veriler bulunmaktadır. Bu verilere ek olarak, kırsal özellikli konaklamaların sağlanmasının yararlı olacağı söylenebilir. Yöresel özelliklerini yitirmemiş köy evlerinin mimariye uyumlu olarak yeniden düzenlenmesi ve konaklamaya açılması kırsal turizm gelişimi açısından yararlı olacaktır. Ödemiş tarım kültürünün ege men olduğu bir ilçedir. Bu nedenle meyva sebze üretimine ekim ya da dikimine katılım, yörede salça, tarhana yapımına katılım gibi yöresel kültürü yakından görmeye imkan verecek uygulamaların geliştirilmesi mümkündür.

Halk pazarına ve kadınlar pazarına İzmir'den ve çevre illerden günlük turlar mevcuttur. Bu turların sayısının artırılması ve mevcut çekiciliklerden bazıları eklenerek konaklamalı turlara dönüştürülmesi kırsal turizm gelişiminin ilk basamağı olarak düşünülebilir. İlçenin kırsal turizm açısından geliştirilmesi ile ilgili tüm çalışmalar basın yayın organlarında duyurulmalı, kitle iletişim araçları en baştan itibaren yoğun olarak kullanılmalıdır. Hedef kitle ile iletişim sürekli hale getirilmelidir. Ayrıca reklam faaliyetlerine önem verilmeli, etkili kampanyalar düzenlenmelidir. Sonuç olarak, Ödemiş kırsal turizm arz olanaklarını açısından oldukça zengindir. Bu verileri kullanarak kırsal turizmi geliştirmek ve ekonomik kalkınmayı sağlamak mümkündür. Elde edilen bulgular doğrultusunda. Bu araştırma kırsal turizm bazında Ödemiş'i inceleyen ve kırsal turizm arz olanaklarını ortaya çıkaran ilk çalışmadır. Araştırma sonucunda, Ödemiş'te kırsal turizm gelişiminin sağlanması için öneriler sunulmuştur. Yerli halkın kırsal turizm algısı, ilçe yönetimi ve işletme sahiplerinin turizme bakış açıları ilçelenmesi gereken diğer konulardır. Bu araştırma ilçe ile ilgili yapılacak olan kırsal turizm konuu araştırmalara ışık tutacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] Aytuğ, A., 1990. Makro ve Mikro Ölçekte Turizm Planlaması, Y.T.Ü. Yayınları, Yayın No:MF-MİM 90.022, İstanbul, s. 3-10
- [2] Çeken, H., Karadağ, L., ve Dalgın, T. 2007. 'Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma,' Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 7(1), 1-14.
- [3] Çeltek, E. ve Ahipaşaoğlu, S. 2006. Sürdürülebilir Kırsal Turizm. Gazi Kitabevi, Ankara.
- [4] Doğan, H. Z., 1987. Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri, Uğur Ofset, İzmir.
- [5] Dünya Turizm Örgütü, 2014 Verileri.

[6] Etikan, S. ve Çukur, T. 2011. "Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızılağaç Koyu El Sanatları Üzerine Etkisi" Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi, ART-E Kasım (08), 1-15.

[7] European Commission (EC) 1999: Towards Quality Rural Tourism, Enterprise Directorate General Tourism Unit. Brussels.

[8] European Commission, 2003. Fact Sheet. Rural Development in the European Union, Brussels.

[9] Fonksiyonel Bölge ve Alt Bölgelerin ve Bölgelerarası İlişkilerin Tespiti Çalışması, 2013

[10] Halloway, C. Taylor, N. 2006. The Business of Tourism, Prentice Hall, Seventh Edition, England

[11] İçöz, O., Var T., İlhan, İ.. 2002. Turizm Planlaması. Turhan Kitabevi, Ankara.

[12] Kırsal Kalkınma Planı 2010-2013. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara.

[13] Kline, C.S.. 2007. The Role of Entrepreneurial Climate in Rural Tourism Development. Degree of Doctor of Philosophy, Department of Parks Recreation and Tourism Management, North Carolina State University, North Carolina, ABD.

[14] Kuşat, Nurdan. 2014. "Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Bir Alternatif Olarak Kırsal Turizm ve Türkiye'deki Uygulanabilirliği" Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 10, Yıl 10, Sayı 2,

[15] Küçükaltan, D.. 2002. Tarım Turizmi ve Türkiye'de Tarım Turizmi İşletmeciliği, II. Turizm Şurası Bildirileri, Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, (1)152.

[16] Mikaeili, M ve Memlük Y.. 2013. "Kırsal Turizm ve Kültürel Turizmin Bütünleşmesi ve Kırsal Sürdürülebilir Kalkınma" Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi International Journal of Social and Economic Sciences 3 (2): 8791, 2013 ISSN: 1307-1149, E-ISSN: 2146-0086

[17] Morgül, Ş. 2006. Trakya Bölgesinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesine İlişkin Analiz: Kırklareli Örneği. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

[18] Olalı, H. ve Timur, A. 1988, Turizm Ekonomisi. İzmir: İnce Ofset Matbaası.

[19] Oral, S., Başarır, A., 1995. Alternatif turizmin önemi, Türkiye'de alternatif turizm çeşitleri ve Kapadokya'da uygulanabilirliği'. Kapadokya'nın Turistik, Kültürel Potansiyeli ve Pazarlama Sorunları, 22-24 Eylül 1995 Bildiriler Kitabı, 179194, Nevşehir.

[20] Ödemiş Belediyesi Verileri, 2015.

[21] Samırkaş, Meryem ve Ozan Bahar. 2013. Turizm Yoksulluk ve Bölgesel Gelişmişlik Farklılıkları. Detay Yayıncılık.

[22] Soykan, F. 1999. "Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm", Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 10, ss. 6775.

[23] Soykan, F. 2001. "Ege Bölgesi'nden Kırsal Turizm Özgün Bir Örnek: Şirince Köyü (Selçuk/İzmir)", Maltepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Dergisi, Yayın No:1, Safa Tanıtım ve Matbaacılık Ltd. Şti, İstanbul, s.152.

[24] Soykan, F. 2003. "Kırsal Turizm ve Türkiye İçin Önemi" Ege Coğrafya Dergisi, 12, 1-11, İzmir.

[25] Uçar, M., Çeken H. ve Ökten, Ş. 2010. Kırsal Turizm ve Kırsal Kalkınma: Fethiye Örneği, Ankara: Detay Yayıncılık.

[26] Williams, A. ve Shaw, G. 1996. Tourism, Leisure, Nature Protection and agri tourism: Principles, Partnership and practice.

[27] World Tourism Organization 2004., Rural Tourism

in Europe: Experiences, Development and Perspectives, s.13.

[28] Yavuz, B.G. 1998. Ödemiş'in Tarihi, Okyanus Yayınevi, İzmir.

[29] Yılmaz E., Kiper T. 2008. Şarköy-Kumbağ Arasında Kırsal Kalkınmayı Destekleyici Turizmin

[30] Olabilirliği ve Yerel Halkın Rolü, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, Journal of Tekirdag Agricultural Faculty, 5 (2), 159-168.

[31] www.birgibazan.com

[32] www.egg-life.net/article/67520, DTÖ, Küresel Seyahat Raporu.

[33] www.ihs.gov.tr/kurumlar.aspx?KurumTurNo=49

[34] www.izka.org.tr/files/planlama/3_ilce_calismalari/Odemis/ilceozetrapor_odemis.pdf

[35] www.izmirdergisi.com/site/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=2&Itemid=81&lang=tr

[36] www.izmiriplanliyorum.org/static/upload/file/izmir_kultur_ekonomisi_envanteri_ve_kultur_ekonomisi_stratejisi_projesi.pdf

[37] www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,77217/konaklam-a-verileri.html

[38] www.izto.org.tr/tr/izmir-merkez-ve-ilcelerinde-turizm-kapasitesi

[39] www.nufusu.com/il/izmir-nufusu

[40] www.odemis.gov.tr/default_b0.aspx?content=257

[41] www.odemiskadinkoop.org/

[42] www.odemisto.org.tr/odemis-hakkinda.html.

[43] www.tcdd.gov.tr/Upload/Files/ContentFiles/2010/b_olgesel/basmaneodemis.htm

[44] www.tr.climate-data.org/location/21642/

[45] www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/IZMIR.pdf